

ПАМ'ЯТНИК ЯНУ ПАЛАХУ

Автор: Джон Гейдук

Супровідний навчальний онлайн-лист до пам'ятника зі збірки публічної скульптури Галереї головного міста Праги

Ми підготували для вас навчальний лист про пам'ятник Яну Палаху. Його мета – наблизити до реалізації об'єкту інсталяцію, яка присвячена його особистості та розташована на Альсовій набережній, біля Філософського факультету на площі Палаха у Празі, тобто у місці, яке безпосередньо пов'язане з життям Палаха. Автором цього пам'ятника є американський архітектор із чеським корінням Джон Гейдук (1929 – 2000). Це два монументальні об'єкти під назвою «Будинок матері» та «Будинок сина», які доповнює меморіальна дошка з текстом вірша Девіда Шапіро, який став натхненням для цієї реалізації. У листах ви знайдете цікаву інформацію про цей твір, його автора Джона Гейдука, історію Яна Палаха та мистецьке завдання, навіяне самим твором.

Ви можете роздрукувати ці аркуші та піти побачити пам'ятник безпосередньо на Альсовій набережній або насолодитися ними не виходячи з дому.

Пам'ятник Яна Палаха, Альсова набережна, Старе Місто, Прага

Пам'ятник Яну Палаху на Альсовій набережній Будинок сина та Будинок матері

Пам'ятник Яну Палаху складається з двох об'єктів – «Будинку матері» та «Будинку сина». За задумом їх автора, кожен із цих об'єктів по-своєму є «людиною». Автором проекту є видатний американський архітектор із чеським корінням Джон Гейдук (1929 – 2000). Від створення початкового проекту до реальної реалізації та встановлення пам'ятника минуло понад 30 років. Встановлення та відкриття відбулося 16 січня 2016 року, тобто рівно через 47 років після вчинку Палаха, коли на знак протесту проти радянського впливу на Чехословаччину та пасивності населення він облив себе легкозаймистою рідиною та підпалив на Вацлавській площі у Празі, потім 19 січня 1969 року внаслідок опіків помер. Цей пам'ятник є частиною колекції публічних скульптур, який має під контролем Галерея головного міста Праги.

Ким був Джон Гейдук

Джон Гейдук був американським архітектором, педагогом і концептуальним художником, який жив у Нью-Йорку з 1929 по 2000 рік. У своїй архітектурній творчості він підтримував перекриття – використовував мову поезії, музики, літератури та інших галузей мистецтва. Для нього було характерне поетичне бачення архітектури, він заохочував уяву та грайливість своїх учнів. З 1964 року він працював викладачем в університеті Купер Юніон, а у 1975 – 2000 роках як декан. Джон Гейдук був членом архітектурної групи Нью-Йоркської п'ятірки (Пітер Ейзенман, Міхаел Грейвс, Чарльз Гватмей, Джон Гейдук і Річард Майер).

Гейдук створив поетичні та образні замальовки окремих архітектурних споруд – так званих масок і маскарадів, що належать до циклу з 26 архітектурних етюдів і малюнків, які ілюструють його багатий уявний світ, навіяний маскарадними мітингами Італії епохи Відродження та Європи бароко.

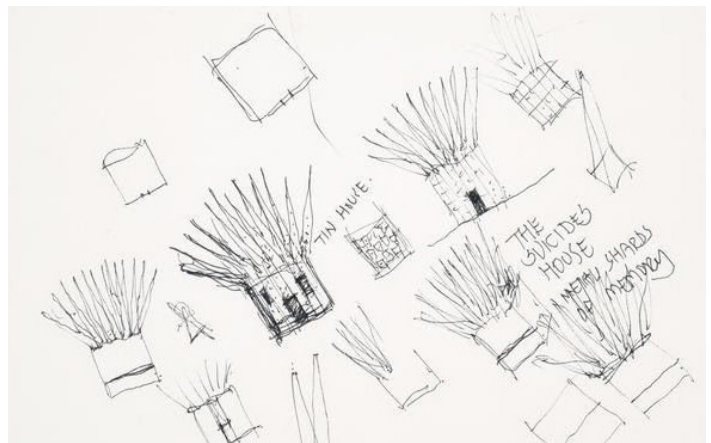
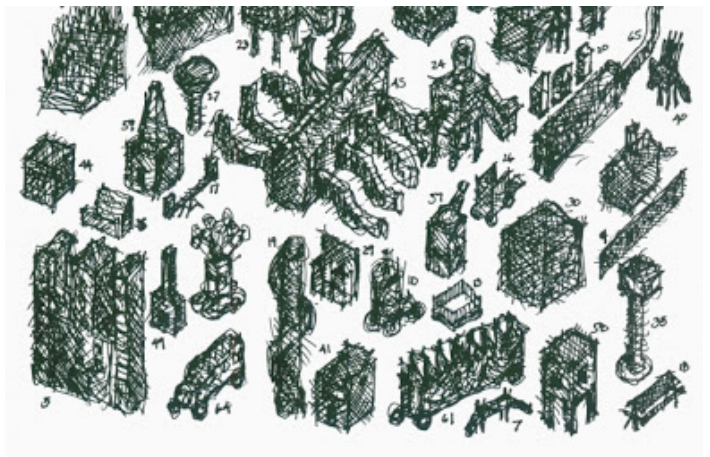
Його маски – це скоріше архітектурні утворення з гуманоїдними або зооморфними елементами, ніж моделі будинків, більше скульптури, ніж житла. Вони також фігурують як будинки різних вигаданих мешканців – Будинок поета, Будинок художника, Будинок лікаря або Будинок музиканта.

Історія пам'ятника

1. Ескіз пам'ятника

Будинок самогубця (Будинок сина в контексті пам'ятника Яну Палаху) вперше з'являється на малюнках Гейдука між 1980 і 1982 роками. Початковим натхненням для нього стала картина Поля Сезанна «Будинок самогубця» 1873 року. Це вигляд будинку, який вкритий голими гілками, що стирчать у небо, як розчепірені пальці. Гейдук повертається до цього мотиву у 1985 році, коли зустрічає поета Девіда Шапіро. Оригінальні назви «Будинок самогубця» та «Будинок матері самогубця» були скасовані після взаємної згоди між ГГМП та виконавцями пам'ятника, оскільки у чеському контексті асоціація імені Палаха із самогубством є неприйнятною.

Поет Девід Шапіро, друг Джона Гейдука, дуже цікавився тим, що відбувалося у соціалістичних державах центральної Європи наприкінці 1960-

1. та 2. Ескізи 80-х років 20 століття
3. Картина Поля Сезанна «Будинок самогубців» 1873 р.
4. зліва: Девід Шапіро, Джон Гейдук та Вацлав Гавел, 1991

х років, і написав свою поему «Похорон Яна Палаха» після перегляду автентичних кадрів на ББС у січні 1969 року. Після знайомства з поемою Гейдука додає до «Будинку самогубця/сина» ще парну скульптуру «Будинок матері» і таким чином створює концепцію майбутнього пам'ятника.

Деякі роботи з циклу масок Гейдука були реалізовані завдяки його учням, наприклад, у Берліні, Мілані, Лондоні, Осло та Ризі, але це були тимчасові інсталяції. Його пам'ятник Яну Палаху є єдиною стаціонарною скульптурною роботою Гейдука у публічному просторі, що привертає інтерес архітекторів з усього світу.

2. Моделі об'єктів

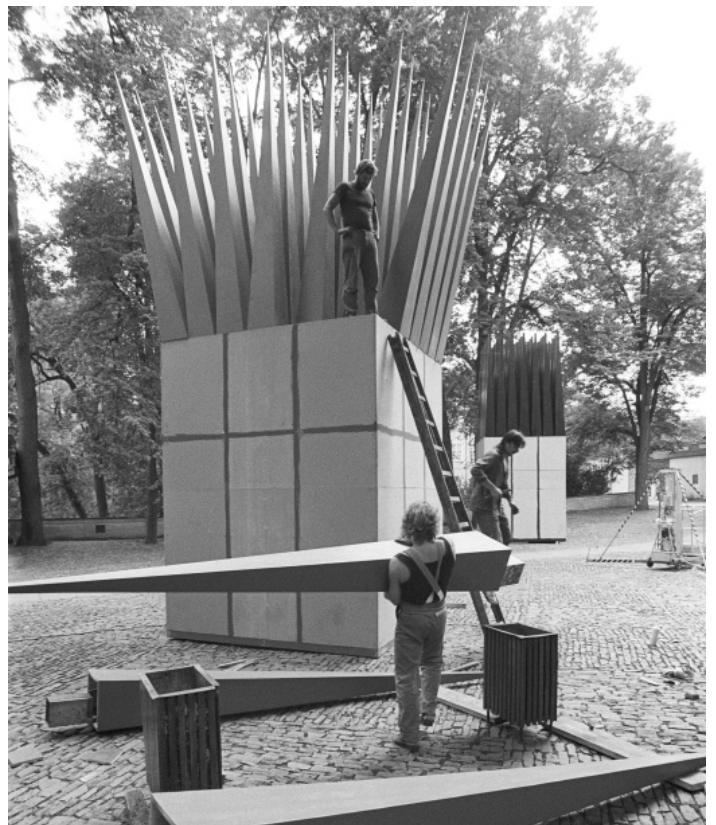
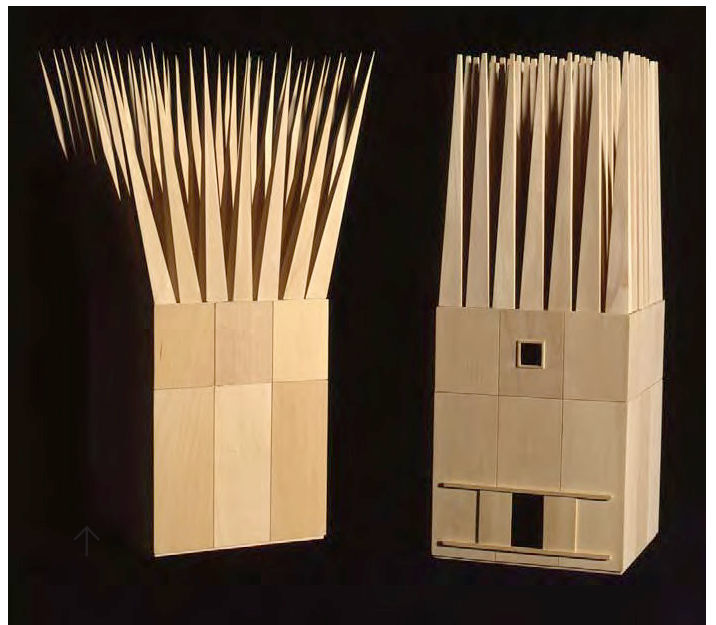
Об'єкти «Будинку сина і матері» були вперше побудовані невеликою групою студентів з Технологічного інституту Джорджії в Атланті під керівництвом професора Джеймса Вільямсона між 1986 і 1990 роками. На основі малюнків Джона Гейдука вони спочатку створили зменшені моделі обох об'єктів, а потім реалізували їх у реальному розмірі. Професор Джеймс Вільямсон консультувався з Джоном Гейдуком щодо всього, що стосується реалізації.

Політична ситуація у Чехословаччині на той час змінилася після «оксамитової революції» 1989 року, і у вересні 1991 року у Залі верхньої їзди Празького граду відбулася виставка робіт Джона Гейдука під егідою офісу президента Вацлава Гавела. Вже під час підготовки виставки у Празі Джон Гейдук подарував свій ескіз твору, пов'язаний з ім'ям Яна Палаха та народу Чехословацької республіки.

Реалізацію дерев'яної моделі у натуральну величину, призначену для виставки у Празькому граді, було виконано столярною майстернею у Вітєсві на Світавщині. Керував реалізацією та розміщенням у саду біля бальної зали Празького граду Джеймс Вільямсон, професор і друг Д. Гейдука. Ці об'єкти стояли до 2000 року, коли їх зняли через руйнування дерев'яного матеріалу.

3. Реалізація пам'ятника

Реалізація парних об'єктів «Будинку сина та матері» з міцного матеріалу почала розглядатися у Празі у 2002 році у зв'язку з архітектурним конкурсом на модифікацію Палахової площі з Альсовою набережною, виграний конкурсними проектами архітекторів

1. Малі дерев'яні моделі, Атланта, 1990
2.–3. Виставка Д. Гейдука у бальному залі Празького граду, 1991
фото: Ярослав Застоупіл

Вацлава Кралічека та Станіслава Макарова. Навесні 2014 року мерія головного міста Праги дозволила Галереї головного міста Праги розпочати будівництво вже створеного пам'ятника Яну Палаху. Впровадженням керував професор Джеймс Вільямсон, що було умовою Гейдука. Виробництво з металевого матеріалу відбувалося на фабриці Яна Крунторада у Хотебожі. У жовтні 2015 році муніципальний округ Праги 1 завершив ревіталізацію парку за новим проектом архітектурного бюро МСА, яке свідомо продовжило результати попереднього конкурсу. Завдяки цьому об'єкти помістили в автентичне середовище життя Я. Палаха та доповнили табличкою з текстом поеми Девіда Шапіро («Похорон Яна Палаха»). Урочисте відкриття та впровадження пам'ятника відбулося 16 січня 2016 року.

Похорон Яна Палаха

Вірш: Девід Шапіро – 1969

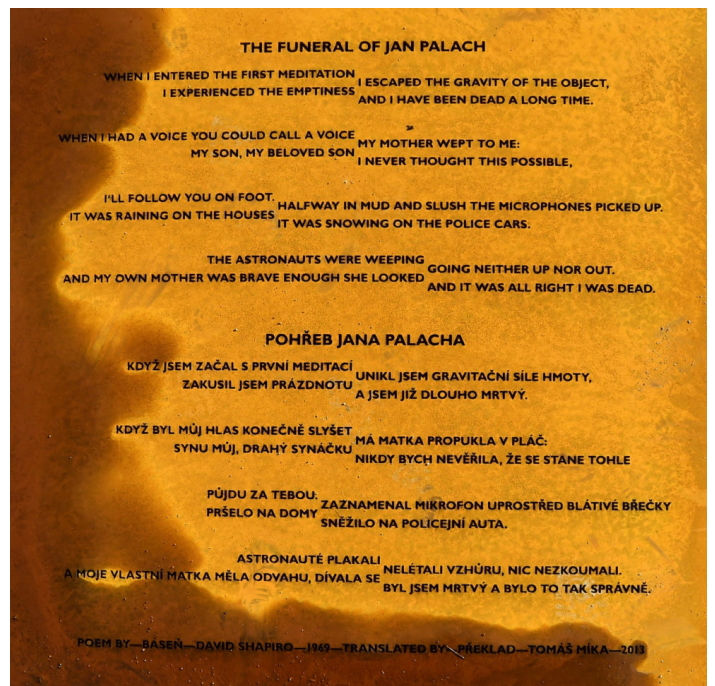
Переклад: Томаш Міка – 2013

КОЛИ Я ПОЧАВ МЕДИТУВАТИ ПЕРШИЙ РАЗ
Я ВРЯТУВАВСЯ ВІД СИЛИ ТЯЖІННЯ МАТЕРІЇ,
Я ВІДЧУВ ПОРОЖНЕЧУ
А Я ВЖЕ ДАВНО МЕРТВІЙ.

КОЛИ НАРЕШТІ ПОЧУЛИ МІЙ ГОЛОС
МОЯ МАМА РОЗПЛАКАЛАСЯ:
СИНУ МІЙ, СИНУ МІЙ ЛЮБИЙ
НІКОЛИ Б НЕ ПОВІРИЛА, ЩО ТАКЕ
СТАНЕТЬСЯ.

Я СЛІДУВАТИМУ ЗА ТОБОЮ.
ЗАПИСАВ НА МІКРОФОН ПОСЕРЕД БЛАТИВЕ
БРЕЧКИ. НА ХАТИ ПІШОВ ДОЩ
НА ПОЛІЦЕЙСЬКІ МАШИНИ ПІШОВ СНІГ.

КОСМОНАВТИ ПЛАКАЛИ
ВОНИ НЕ ЗЛІТАЛИ, НІЧОГО НЕ
ДОСЛІДЖУВАЛИ.
МОЯ МАМА МАЛА СМІЛИВІСТЬ,
ВОНА ДИВИЛАСЯ
Я БУВ МЕРТВІЙ І ПРАВИЛЬНО ЗРОБИВ.

1. Пам'ятник Яна Палаха, Альсова набережна, Старе Місто, Прага
2. Меморіальна дошка з віршем «Похорон Яна Палаха» Девіда Шапіро

Уважно огляньте обидва об'єкти Будинок матері та Будинок сина

Обидві конструкції взаємодіють одна з одною, вони знаходяться лише на відстані кількох метрів одна від одної і виглядають так, ніби танцюють у загрозовому танці. Об'єкт, «Будинок сина», закритий, без входу чи виходу, і його мешканці не можуть поділитися своїми почуттями, і ніхто не може поділити з ними його внутрішній простір. Поверхня «Будинку сина» виконана з полірованого листа нержавіючої сталі, який ніби сяє навколо чистим світлом. Шипи, які утворюють корону об'єкта, розкриваються жестом розкритих рук, самовіддачі, іманентності у просторі, поширення повідомлення та енергії до всесвіту. У другій будівлі, тобто «Будинку матері», є невеликий вхід, через який можна зайти і піднятися по сходах до вузького віконця і подивитися на «Будинок сина». «Будинок матері» має дах у вигляді негострих шипів/зубів, які в почутті болю і тривоги тягнуться до неба. Поверхня «Будинку матері» складається із спеціально обробленого залізного листа – кортену, який має навмисно іржаву поверхню, що підсилює загальний ефект об'єкта (емоції смутку, тривоги та занепаду). Обидва об'єкти мають позначені лінії з одного боку, які нагадують нам людське обличчя – у «Будинку матері» це блакитна лінія очей (яка також є вузьким вікном), а у «Будинку сина» ця лінія червона і вона є на рівні рота. «Будинок сина» повернутий цією «маскою обличчя» до факультету мистецтв, місця, де Ян Палах навчався під час свого злочину.

Розмір об'єктів: 2,7×2,7 м.

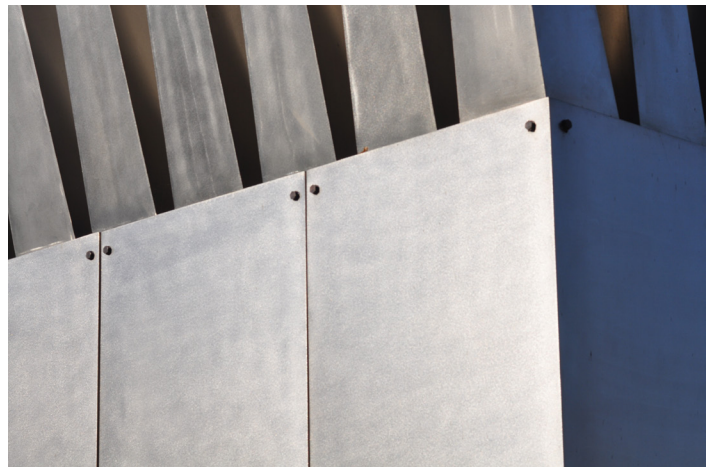
Вінці будинків мають однакових 49 шипів.

Металеві шипи/колючки довжиною майже 4 м.

Висота кожного будинку є 7,3 м.

Історія Яна Палаха

Ян Палах народився 11 серпня 1948 року і помер 19 січня 1969 року у Празі. Він був студентом історичної та політичної економіки факультету мистецтв Карлового університету, який зважився на радикальний вчинок, під час якого облив себе легкозаймистою рідиною та підпалив у верхній частині Вацлавської площі у Празі. Цей вчинок він здійснив на знак протесту проти придушення свобод і пасивного ставлення громадськості після початку окупації Чехословаччини арміями держав Варшавського договору. Ян Палах зробив цей вчинок 16 січня

1. – 4. Пам'ятник Яна Палаха, Альсова набережна, Старе Місто, Прага

1969 року, згодом його доставили до лікарні з великими опіками, де він помер через три дні.

Художнє завдання

Спробуйте на деякий час стати художниками / архітекторами і спроекуйте пам'ятник на площі Палаха у вигляді статуї, світлового об'єкта або, наприклад, фонтану, який би нагадував особистість і мужність Яна Палаха.

Подумайте, яку форму матиме ваш предмет, його розмір та з якого матеріалу буде виготовлений.

Ви можете доповнити пропозицію коментарем щодо ідеї роботи та описом її деталей.

Для створення Ти ви будете використовувати фотографію площі Палаха, яку ви можете роздрукувати та намалювати на ній. Ви можете роздрукувати її кілька разів та створити кілька дизайнів, але ви також можете створити його на чистому папері будь-якого формату.

Коли хочеться поділитися своїми роботами, ви можете їх сфотографувати та надіслати електронною поштою на адресу: educace@ghmp.cz. Ми будемо дуже раді їм у Галереї головного міста Праги.

Що вам потрібно для роботи

Друковані фотографії району площі Палаха (додаток супровідного листа)

Фломастери – підходять чорні, срібні та золоті. Ви також можете використовувати кольорові фломастери та олівці.

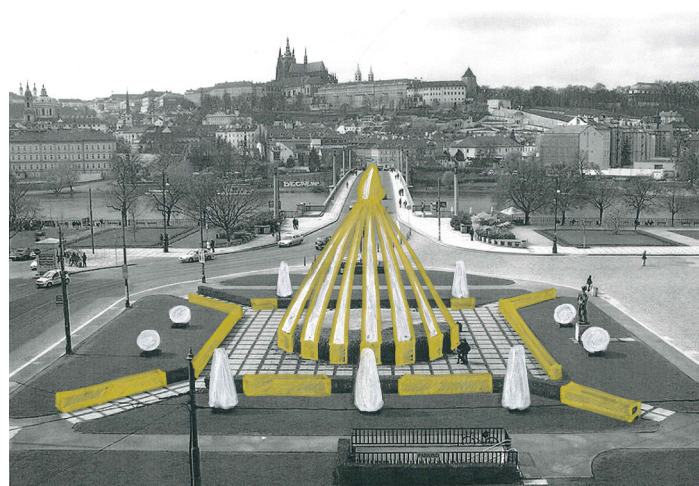
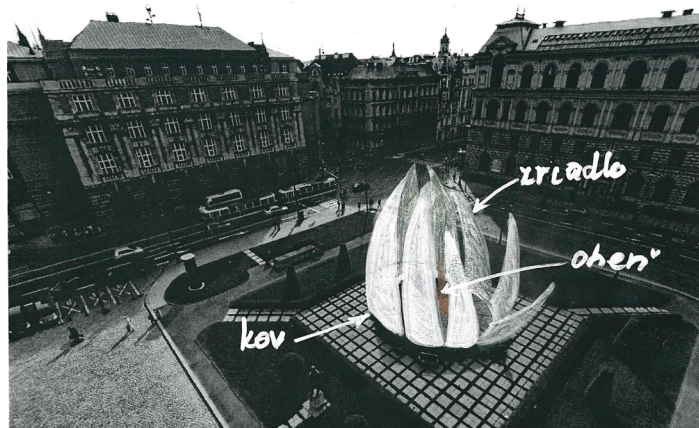
Словничок

• ескіз

попередній малюнок, початковий ескіз художньої ідеї або швидкий легкий запис того, що ви бачите

• пам'ятник

мистецький об'єкт, який має нагадувати людям важливу особу або знамениту подію. Коли скульптор хоче створити пам'ятник, він спочатку створює його мініатюру, щоб уважно дослідити відносні розміри та пропорції їх дій. Форма пам'ятника може бути різною, від

1. – 4. Пропозиції з минулих майстер класів для натхнення

дуже реалістичного виразу аж до абстрактної концепції.

● **іманентність**

з латинської «inmanere» означає те, що не перевищує, скоріше воно залишається, триває, міститься всередині. Отже, іманентний означає, що міститься в чомусь, включений, а протилежністю є трансцендентність і трансцендентний.

Як супровідний навчальний матеріал
створено відділом Овіти ГГМП у співпраці
з відділом публічної скульптури ГГМП та
Інж. Яном Жаковцем з PP a.s.

Галерея головного міста Праги
відділ Освіти

Коллоредо–Мансфельдський палац
Карлова 189/2 110 00 Прага 1

Контакти та резервація
Освітня діяльність ГГМП
Т (+420) 725 811 936, (+420) 606 612 987
E vzdelavani@ghmp.cz, edukace@ghmp.cz

ghmp.cz/edukace